

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 9523

Tarih : 13.12.2024

10/2173

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de başta Kürtler olmak üzere tüm halklara büyük mağduriyetler yaşatmış ve sebep olduğu sonuçlarla ruhu hâlâ canlı, ayakta ve yaşıyor olan 12 Eylül 1980 kanlı darbe döneminin uygulamalarının açığa çıkarılması zaruridir. Bu bağlamda bilhassa Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi’nde ‘ilaçlı ve ilaçsız deneyler yapıldı’ iddiasının bütün yönleriyle araştırılarak, söz konusu uygulamanın neden olduğu hak ihlallerinin ortaya konulması ve giderilmesine yönelik tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci, İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederim.

Kamuran TANHAN

Mardin Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

4 Temmuz 1980 yılında açılan Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi, açılmasının hemen akabinde gerçekleşen 12 Eylül Askeri Darbesi sonrası Kürt halkının hafızından asla silinmeyecek ağır insan hakları ihlallerine konu suçların işlendiği bir merkez haline gelmiştir. Uygulanan yoğun fiziki ve psikolojik işkence neticesinde çok sayıda mahpus yaşamını yitirmiş, hayatta kalanlar üzerinde hala etkisi devam eden kalıcı sağlık problemlerine neden olmuştur.

Son-dönemde, 12 Eylül 1980 askeri darbesi sırasında cezaevlerinde insanlık dışı deneylerin yapıldığına dair yeni bir iddia gündeme gelmiştir. İddialara göre, Mamak ve Diyarbakır başta olmak üzere, askeri cezaevlerinde tutuklular üzerinde "HZİ Araştırma Merkezi Laboratuvarı" tarafından ilaçlı ve ilaçsız deneyler yapılmıştır.

5 Nolu Cezaevi Hafıza Müze İnisiyatif Grubu tarafından yapılan açıklamada, *"Daha önce bu uygulama Nazi toplama kamplarında gerçekleştirildi. CIA'in 2. Dünya Savaşı'nda Nazi toplama kamplarında çalışmış olan kimi bilim insanlarını bu gayri insani programda kullanmış olması, Amerika'da ve dünyada büyük tepkilere yol açmış ve 70'li yılların başlarında Amerika'da bu çalışmalar devlet başkanı Gerald Rudolph Ford tarafından yasaklanmıştır. Dr. Turan İtil bu yasaktan sonra Türkiye'ye dönerek kardeşi Muazzez İlmiye Çığ ile beraber, anne ve babalarının ismini (Hatice ve Zahit) taşıyan HZİ vakfını kurmuştur. 12 Eylül askeri darbesinden sonra Dr. Turan İtil, ABD'de yasaklanan ve eski Nazilerin de içinde bulunduğu bir projeyi cezaevlerindeki tutuklular üzerinde denemek için MGK'ye başvurmuştur. Gerekli izin alındıktan sonra da pilot cezaevleri laboratuvar olarak kullanılmış, tutukluların kobay olarak kullanıldığı sayısız deneyler, ilaçlı yahut ilaçsız çeşitli işkence yöntemleri sistemli biçimde uygulanmıştır. Amerika'da yasaklanan programlar bu cezaevlerinde, Dr. Turan İtil ve kardeşinin kurduğu HZİ Vakfı tarafından hayata geçirilmiştir"* ifadeleri kullanılmıştır.

Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi'nde kalmış herkes 'etnik hınç ve öfkeye' maruz kalmıştır. Adı Diyarbakır Cezaevi'ndeki tutuklara yönelik insanlık dışı işkencelerle anılan ve 12 Eylül Darbesi sonrası Diyarbakır Cezaevi'nde iç güvenlik komutanı olarak görev yapan Esat Oktay Yıldırım'ın *'Size öyle bir program uygulayacağım ki, buradan çıksanız bile kendinizi tanıyamayacaksınız'* sözleri bu iddialar karşısında son derece manidardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yasaklanan bir CIA programının Türkiye'de hayata geçmesi için, dönemin Milli Güvenlik Kurulu (MGK)'nun olurunun nasıl alındığı iddiası ile MGK'ye yapıldığı iddia edilen sunumun mahiyetinin ne olduğu ve bunun için kim ya da kimlerin aracı olduğu sorularıyla beraber HZI Vakfı ve MGK arasında nasıl bir ilişkinin ve sözleşmenin olduğu mevzuları açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu kapsamda başta MGK olmak üzere, Milli Savunma ve Adalet Bakanlıklarının konuyla ilgili bakanlık arşivlerinde bulunan belge ve bilgiler kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

Türkiye'de başta Kürtler olmak üzere tüm halklara büyük mağduriyetler yaşatmış ve sebep olduğu sonuçlarla ruhu hâlâ canlı, ayakta ve yaşıyor olan 12 Eylül 1980 kanlı darbe döneminin uygulamalarının açığa çıkarılması zaruridir. Bu bağlamda bilhassa Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi'nde 'ilaçlı ve ilaçsız deneyler yapıldı' iddiasının bütün yönleriyle araştırılarak, söz konusu uygulamanın neden olduğu hak ihlallerinin ortaya konulması ve giderilmesine yönelik tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması elzemdir.

GEREKÇE

Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül 1980 tarihinde, Genelkurmay Başkanı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren liderliğinde emir ve komuta zinciri içinde yürütülen Bayrak Harekatı'yla Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü sonuca ulaşmış askeri darbesini gerçekleştirmiş ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur.

Darbeciler artan politik cinayetleri, siyasi istikrarsızlığı, döviz darboğazını, "70 cent'e muhtaç" ekonomiyi, meclisin cumhurbaşkanını seçememesini ve Süleyman Demirel'in başbakan olduğu azınlık hükümetinin sokağın kontrolünü kaybetmesini gerekçe olarak öne sürmüştür. Darbenin önünü açtığı siyasi, ekonomik ve toplumsal yeniden yapılandırmanın günümüze kadar uzanan bilançosu ise oldukça ağır olmuştur. Darbe sürecinde işlenen insanlığa karşı suçların failleri zamaşımı veya "devlet sırrı" zırhıyla korunmuş, faillerin soruşturulmaları ve yargılanmaları engellenmiştir.

Darbenin hemen ardından başlayan gözaltılarla binlerce insan ansızın evlerinden alınarak karakollara, emniyet müdürlüklerine ve artık işkencehane olarak kullanılacak devlet binalarına, özel mülklere ve tesislere götürülmüştür. Ülkenin dört bir yanında işkenceler, insanlık dışı uygulamalar ve idamlar askeri rejim tarafından sistematik ve yaygın bir şekilde binlerce insana uygulanmış ve bunun sonucunda uluslararası hukukta suç kabul edilen birçok uygulama hayata geçirilmiştir.

4 Temmuz 1980 yılında açılan Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi, açılmasının hemen akabinde gerçekleşen 12 Eylül Askeri Darbesi sonrası Kürt halkının hafızından asla silinmeyecek ağır insan hakları ihlallerine konu suçların işlendiği bir merkez haline gelmiştir. Uygulanan yoğun fiziki ve psikolojik işkence neticesinde çok sayıda mahpus yaşamını yitirmiş, hayatta kalanlar üzerinde hala etkisi devam eden kalıcı sağlık problemlerine neden olmuştur.

Son dönemde, 12 Eylül 1980 askeri darbesi sırasında cezaevlerinde insanlık dışı deneylerin yapıldığına dair yeni bir iddia gündeme gelmiştir. İddialara göre, Mamak ve Diyarbakır başta olmak üzere, askeri cezaevlerinde tutuklular üzerinde "HZİ Araştırma Merkezi Laboratuvarı" tarafından ilaçlı ve ilaçsız deneyler yapılmıştır. 5 Nolu Cezaevi Hafıza Müze İnisiyatif Grubu konu ile ilgili yaptığı basın açıklamasında söz konusu bu deneylerin, CIA'in 1953 yılında Allen

Dulles'un talimatıyla başlattığı zihin kontrol projesi MK-ULTRA kapsamında yapıldığı ve bu projede yazar Muazzez İlmiye Çığ'ın kardeşi Dr. Turan İtil'in de görev aldığı öne sürülmüştür.

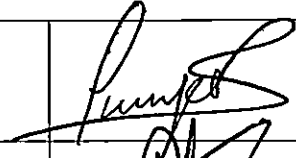
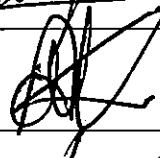
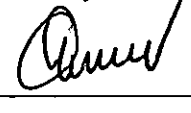
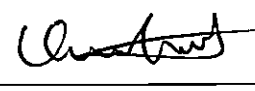
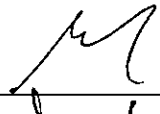
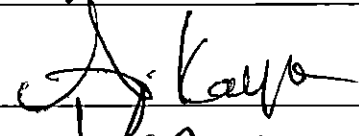
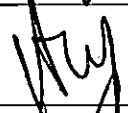
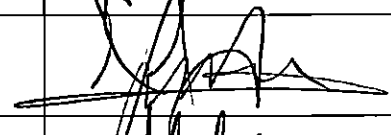
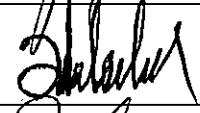
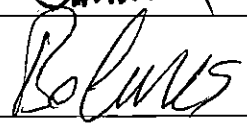
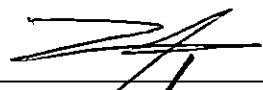
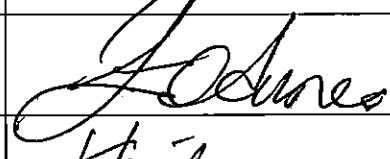
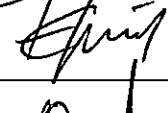
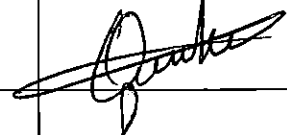
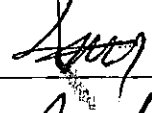
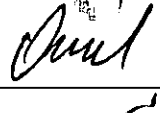
5 Nolu Cezaevi Hafıza Müze İnisiyatif Grubu tarafından yapılan açıklamada, *"Daha önce bu uygulama Nazi toplama kamplarında gerçekleştirildi. CIA'in 2. Dünya Savaşı'nda Nazi toplama kamplarında çalışmış olan kimi bilim insanlarını bu gayri insani programda kullanmış olması, Amerika'da ve dünyada büyük tepkilere yol açmış ve 70'li yılların başlarında Amerika'da bu çalışmalar devlet başkanı Gerald Rudolph Ford tarafından yasaklanmıştır. Dr. Turan İtil bu yasaktan sonra Türkiye'ye dönerek kardeşi Muazzez İlmiye Çığ ile beraber, anne ve babalarının ismini (Hatice ve Zahit) taşıyan HZI vakfını kurmuştur. 12 Eylül askeri darbesinden sonra Dr. Turan İtil, ABD'de yasaklanan ve eski Nazilerin de içinde bulunduğu bir projeyi cezaevlerindeki tutuklular üzerinde denemek için MGK'ye başvurmuştur. Gerekli izin alındıktan sonra da pilot cezaevleri laboratuvar olarak kullanılmış, tutukluların kobay olarak kullanıldığı sayısız deneyler, ilaçlı yahut ilaçsız çeşitli işkence yöntemleri sistemli biçimde uygulanmıştır. Amerika'da yasaklanan programlar bu cezaevlerinde, Dr. Turan İtil ve kardeşinin kurduğu HZI Vakfı tarafından hayata geçirilmiştir"* ifadeleri kullanılmıştır.

Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi'nde kalmış herkes 'etnik hınç ve öfkeye' maruz kalmıştır. Adı Diyarbakır Cezaevi'ndeki tutuklara yönelik insanlık dışı işkencelerle anılan ve 12 Eylül Darbesi sonrası Diyarbakır Cezaevi'nde iç güvenlik komutanı olarak görev yapan Esat Oktay Yıldırım'ın *'Size öyle bir program uygulayacağım ki, buradan çıksanız bile kendinizi tanıyamayacaksınız'* sözleri bu iddialar karşısında son derece manidardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yasaklanan bir CIA programının Türkiye'de hayata geçmesi için, dönemin MGK'sinin olurunun nasıl alındığı iddiası ile MGK'ye yapıldığı iddia edilen sunumun mahiyetinin ne olduğu ve bunun için kim ya da kimlerin aracı olduğu sorularıyla beraber HZI Vakfı ve MGK arasında nasıl bir ilişkinin ve sözleşmenin olduğu mevzuları açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu kapsamda başta Milli Güvenlik Kurulu olmak üzere, Milli Savunma ve Adalet Bakanlıklarının konuyla ilgili bakanlık arşivlerinde bulunan belge ve bilgiler kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

Türkiye'de başta Kürtler olmak üzere tüm halklara büyük mağduriyetler yaşatmış ve sebep olduğu sonuçlarla ruhu hâlâ canlı, ayakta ve yaşıyor olan 12 Eylül 1980 kanlı darbe döneminin uygulamalarının açığa çıkarılması zaruridir. Bu bağlamda bilhassa Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi'nde 'ilaçlı ve ilaçsız deneyler yapıldı' iddiasının bütün yönleriyle araştırılarak, söz

konusu uygulamanın neden olduğu hak ihlallerinin ortaya konulması ve giderilmesine yönelik tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması elzemdir.

1	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	YILMAZ HUN	IĞDIR	
15	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	
16	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
17	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	